

OKRUGLI STOL: Zakon o sjemenu – revitalizacija proizvodnje starih sorti u Republici Hrvatskoj

Radna skupina povrće – *postignuća i mogućnosti*

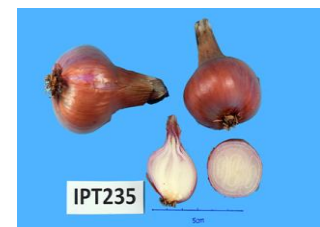
Dr. sc. Smiljana Goreta Ban

Institut za poljoprivredu i turizam -Poreč

Znanstveni centar izvrsnosti za bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja

Nacionalni program očuvanja i održive uporabe biljnih genetskih izvora za hranu i poljoprivredu u Republici Hrvatskoj (2017-2020)

CILJ: prikupljanje, opis i procjena svojstava, očuvanje te regeneracija lokalnih populacija i ekotipova te udomaćenih sorti povrća na području Republike Hrvatske

Institucije

- Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč
- Agronomski fakultet – Zagreb
- VGUK, Križevci
- Podravka, d.o.o
- Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Osijek
- Institut za jadranske kulture i melioraciju krša, Split

Prikupljanje i opis svojstava

Prikupljačka ekspedicija:

- Određeno uže ili šire područje
- Informacije o lokaciji
- Koordinate, naziv mjesta i sl.
- Fotografije primki i povijesni podatci
- Podatci o vlasniku itd..

Varga et al., (2019) Acta Societ. Bot. Pol. 88(2)

Institucija: Institut za poljoprivredu i turizam

Navesti podatke prema EURISCO deskriptorima

Br.	Biljna vrsta Latinski naziv	Biljna vrsta Hrvatsko ime	Ime primke	Collecting number	Collecting institute code	Location of collecting site	Latitude of collecting	Longitude of collecting	Elevation of collecting	Collectin g date of sample	Biological status of	Collecting/ acquisition source	Metoda opisivanja ili procjene svojstava	Razlog opisivanja ili procjene svojstava	Status
1	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Rovinj - Longo	IPT174	HRV050	Rovinj - Longo	450429.7N	134210.2E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
2	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Kaštelir - Venier	IPT202	HRV050	Kaštelir - Venier	451828.9N	134103.3E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
3	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Kaštelir - Jugovac	IPT206	HRV050	Kaštelir - Jugovac	451801.4N	134132.6E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
4	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Fuškulín, Poreč	IPT379	HRV050	Fuškulín, Poreč	451056.1N	133832.5E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
5	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Otok Iž	IPT380	HRV050	Otok Iž	440230.0N	150650.4E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
6	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Otok Ugljan, Preko	IPT381	HRV050	Otok Ugljan, Preko	440544.2N	150951.9E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
7	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Vela Palagruža	IPT382	HRV050	Vela Palagruža	422333.4N	161531.9E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
8	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Vrgorac (bijela)	IPT383	HRV050	Vrgorac (bijela)	431145.6N	172157.5E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
9	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Konavle, Pavlje Brdo	IPT384	HRV050	Konavle, Pavlje Brdo	423027.6N	182421.1E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
10	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Mostar, Vitina	IPT385	HRV050	Mostar, Vitina	431426.6N	172852.8E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
11	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Vrgorac	IPT386	HRV050	Vrgorac	431236.8N	172307.9E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
12	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Topići, Baška voda	IPT387	HRV050	Topići, Baška voda	432145.5N	165744.0E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
13	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Bartulovići, Biokovo	IPT388	HRV050	Bartulovići, Biokovo	431906.8N	170120.9E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno
14	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>acephala</i>	Raštika	Štranići, Poreč	IPT389	HRV050	Štranići, Poreč	451605.9N	133816.4E		2018	5	2	ECPCR deskriptor	Upis u CPGRD	Provedeno

Procjena svojstava i umnažanje

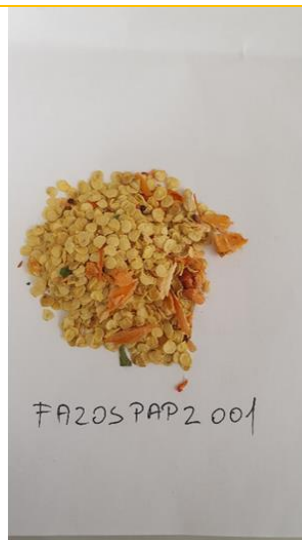
Poljska istraživanja:

- Sjetvu
- Sadnju
- Održavanja nasada
- Opisi u optimalnom stadiju
- Berba
- Proizvodnja sjemena

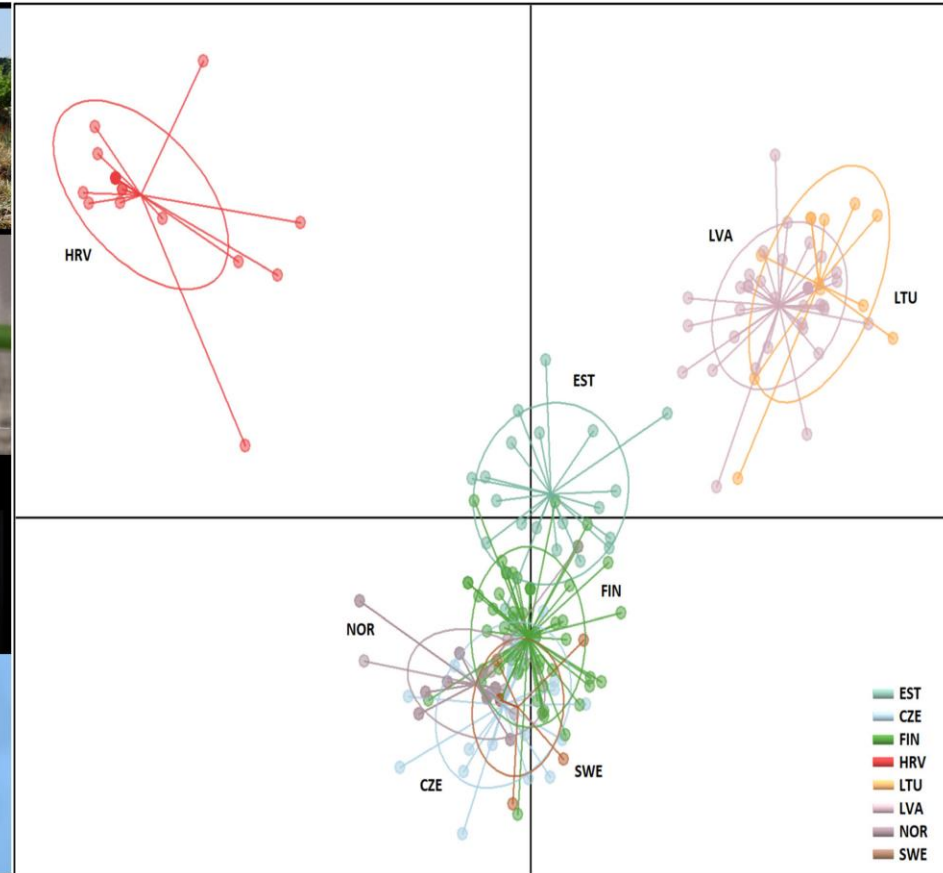
Optimalno 1. godina ali....

- Loša klijavost
- Mali broj biljaka
- Potrebno i nekoliko godina za upis u CPGRD...

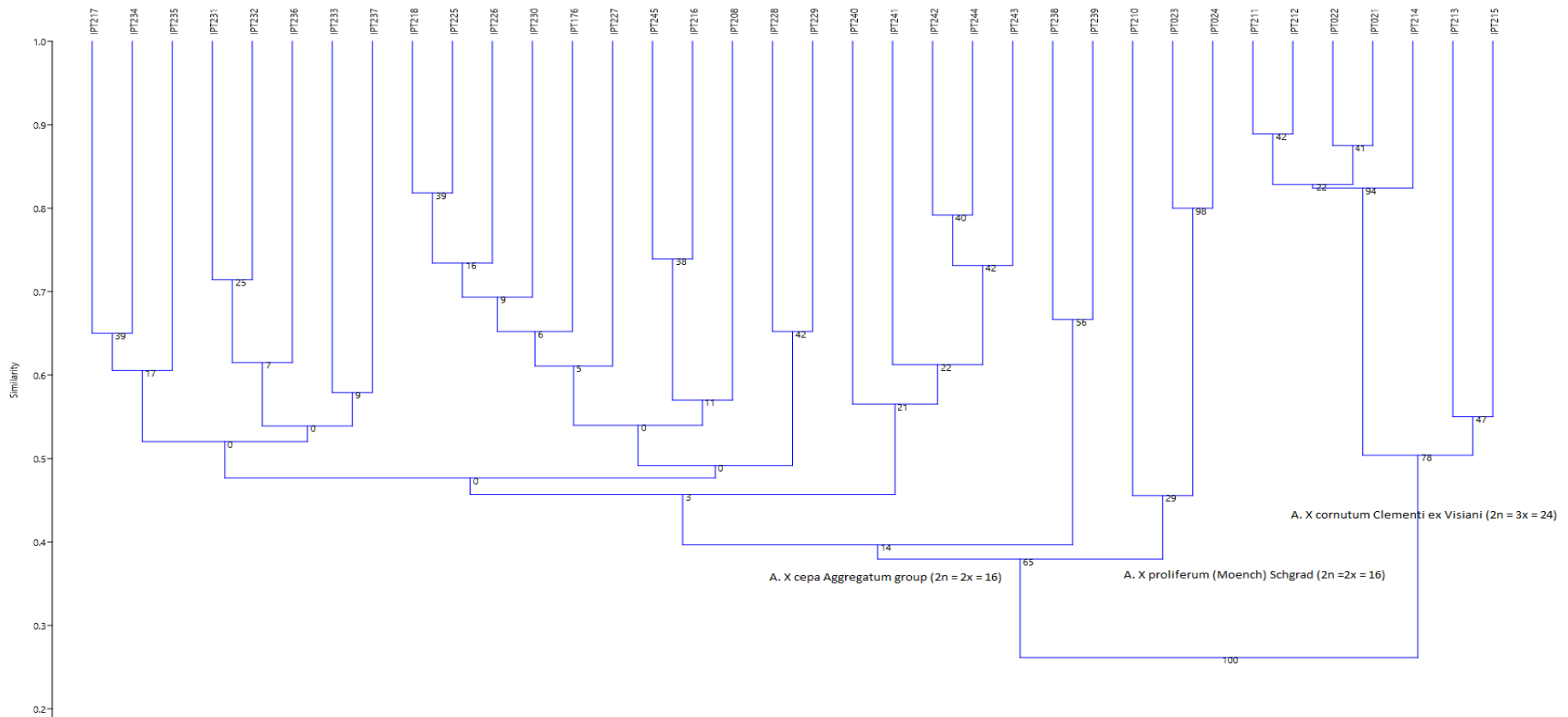
Procjena svojstava i umnažanje

Allium × cornutum,
Allium × proliferum,
Allium cepa Aggregatum

Procjena svojstava i umnažanje

Dendrogram – primki ljutike i luka kozjaka u kolekciji IPTPO

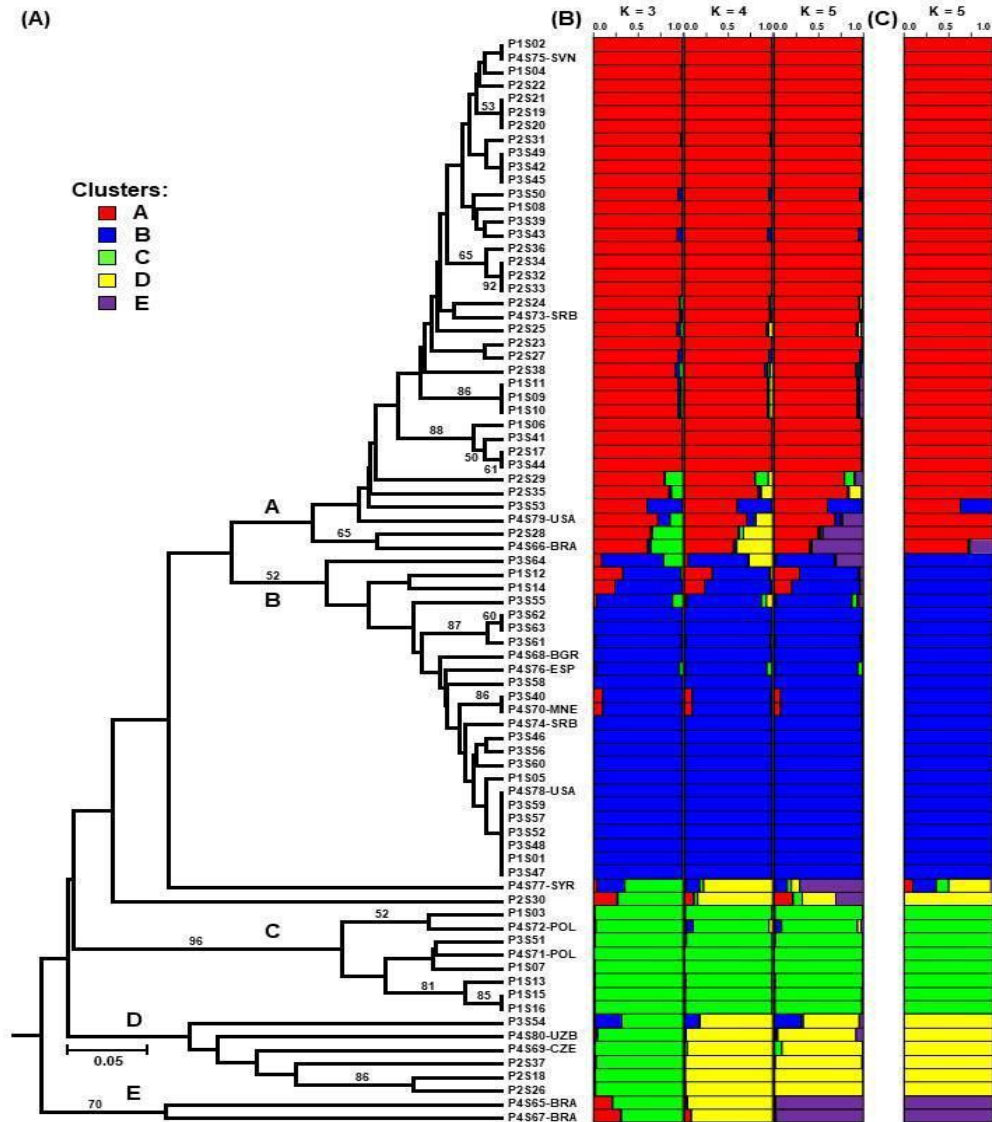

Procjena svojstava i umnažanje

Istarski češnjaci:
Klaster A

Dalmatinski češnjaci:
Klaster B

Kontinentalni češnjaci:
Klasteri A, B, C

Upis u CPGRD bazu

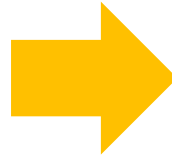
Species	Institucijski kod					
	HRV00	HRV044	HRV053	HRV048	HRV050	HRV045
<i>Allium cepa</i> L.			2	4	6	
<i>Allium × cornutum</i> Clementi ex Vis.					6	
<i>Allium sativum</i> L.		4		20	24	
<i>Brassica oleracea</i> L.		7	1	5	3	
<i>Brassica rapa</i> L.		1				
<i>Capsicum annuum</i> L.	29	27				1
<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai		1				
<i>Cucurbita pepo</i> L.	1					
<i>Lactuca sativa</i> L.	20	31				
<i>Pastinaca sativa</i> L.		1				
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) Fuss		1				
<i>Phaseolus coccineus</i> L.		3				
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	21	21				1
<i>Pisum sativum</i> L.	4	11			1	
<i>Rheum rhabarbarum</i> auct. E. Asian		1				
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	14	22				
<i>Valerianella locusta</i> L.	8					
<i>Vicia faba</i> L.		8				
Ukupno	97	139	3	29	40	2

Regeneracija

Čuvane sorte

.... Tradicijska sorta je skup populacija ili klonova biljne vrste koji su prilagođeni okolišnim uvjetima svojeg podneblja....

...Tradicijske sorte koje će biti priznate kao čuvane sorte, se u Sortnoj listi Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Sortna lista) označavaju se kao »čuvane sorte«....

(A) RS povrće - članovi

1. Izbor kandidata (kriterij?)
2. Opis kandidata
3. Priprema dokumentacije
4. Prijava

(B) Ministarstvo poljoprivrede

1. Priznavanje

(C) Održivač

1. Prijavitelj

HRVATSKE ČUVANE SORTE POVRĆA

Češnjak
Brgudski ozimi sinonim
Benkovački

Češnjak
Šokac

Kupus bijeli
Ogulinski

Luk
Istarski žuti

Paprika
Feferoni žuti ljuti

Rajčica
Brački jabučar

Češnjak
Cerički ozimi

Grah zrnaš
Slavonski zeleni

Kupus bijeli
Varaždinski kupus

Luk
Slavonski ljubičasti

Paprika
Virovitičanka

Rajčica
Šibenski šljivar

Češnjak
Istarski crveni

Hren
Ludbreški hren

Lubenica
Vukovarska lubenica

Luk
Turopoljski

Paštrnjak
Podravkin bijeli

Salata
Zagrebačka kristal ljetna

Češnjak
Podravski ozimi

Kupus bijeli
Brgijski

Luk
Dubravski crveni

Paprika
Feferoni crveni ljuti

Peršin lisnati
Domaći lišćar

Češnjak
Slavonski ozimi

Kupus bijeli
Čepinski

Luk
Istarski ljubičasti

Paprika
Feferoni zeleni blagi

Postrna repa
Varaždinska repa

Zašto je važno?

Istarski crveni – morfološka svojstva glavice

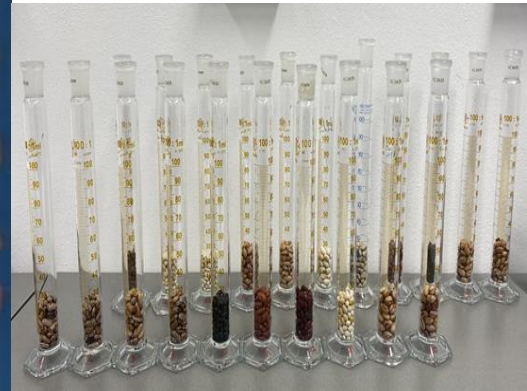

Prekalj et al., (2019) Zbornik radova 54. hrvatski i 14. međunarodni simpozij agronoma. 291-295

Održivo korištenje

GRAH ZRNAŠ

- 20 primki graha zrnaša – svi suradnici RS Povrće
- minimalno 600 g sjemena
- Poreč i Osijek
- 2020 i 2021
- Morfološka svojstva, prinos, kakvoća

Razdoblje 2021.-2027.

Što smo naučili?.... Što namjeravamo??

- Nastaviti rad svih članova RS
- Prikupljati ciljano i detaljno evaluirati
- Zadržati i čuvati posebnosti
- Opisivati što detaljnije vrste od posebnog značaja (grah, kupus, rajčica..) na najmanje dvije lokacije i najmanje dvije godine – **morfološki, molekularno i biokemijski**
- Uvoditi nove metode čuvanja /*cryo-preservation*/

Razdoblje 2021.-2027.

- Osigurati kontinuitet programa i financiranja
- Jasno definirati prioritete i procedure
- Osigurati dugoročne ugovore (3-5 godina)
- Zadržati visoku razinu stručnosti (institucionalno i pojedinačno)
- Redovito educirati javnost o važnosti sustavnog proučavanja održivog korištenja BGR

Zahvala

Financiranje: Ministarstvo poljoprivrede

- nacionalna sredstva
- podmjera 10.2

Financiranje: KK.01.1.1.01.0005 Bioraznolikost i molekularno oplemenjivanje bilja
Istarska županija
Primorsko-goranska županija itd..

Suradnici:

Dr.sc. Zdravko Matotan

Dr.sc. Vesna Samobor

Prof.dr.sc. Nina Toth

Izv.prof.dr.sc. Tomislav Vinković

Dr.sc. Dijana Horvat

Dr.sc. Gvozden Dumičić
i brojni drugi....

